

مقاله پژوهشی: نسبت حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ابوالفضل خزائی فر^۱، غلامحسین بلندیان^۲، محمد شاه‌محمدی^۳، محمدعلی خسروی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۷

چکیده

یکی از اساسی‌ترین وظایف حکومت‌ها در مورد شهروندان و جامعه مردم کشورها تأمین امنیت ملی است. امنیت به عنوان بستری برای زندگی، رشد و پیشرفت انسان‌ها در عرصه‌های مختلف، امری ضروری بوده و با توجه به ارتباطات پیچیده میان مؤلفه‌های مؤثر بر ابعاد امنیت ملی، پایداری امنیت ملی به عنوان راهی برای تأمین امنیت ملی حال و آینده مدنظر حکومت‌ها قرار گرفته است. همچنین الگوی «حکمرانی خوب» که مبنای سنجش وضعیت حکمرانی میان کشورها از سوی برنامه توسعه سازمان ملل در قالب ۸ شاخص معرفی شده، و به نوعی با امنیت ملی پایدار دلالت کارکردی دارد، گزینه‌ای است که از سوی محقق انتخاب شده تا رابطه‌اش با پایداری امنیت ملی بررسی گردد. بر همین اساس محقق موضوع خود را نسبت «حکمرانی خوب» و «پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران»، انتخاب نموده است. هدف اصلی تحقیق، شناخت رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران، است. روش تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی-توسعه‌ای و از نظر رویکردی، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه است. داده‌های این تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردیده است. جامعه آماری ۱۳۰ نفر و حجم نمونه برابر فرمول کوکران ۶۹ نفر و پایایی پرسش‌نامه از روش تکرار آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ از طریق SPSS تأیید شده است. در نتیجه‌گیری، مشخص شد میان حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی در ج.ا.ایران، رابطه‌ای معنادار، مستقیم، متقابل و دو سویه وجود دارد، به گونه‌ای که پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران، در پایداری حکمرانی خوب در ج.ا.ایران، رابطه‌ای مستقیم و متقابل دارد.

کلیدواژه‌ها: حکمرانی، حکمرانی خوب، امنیت ملی، پایداری امنیت ملی، ایران

۱ - دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران،

۲ - استادیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، (gbolandian@gmail.com).

۳ - استادیار گروه سرمایه انسانی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران، مدعو دانشگاه آزاد اسلامی.

۴ - ستادیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه

جوامع پویا و کارآمد جهت ارتقاء و پیشرفت خود، همواره نیازمند بستری امن و پایدارند؛ بنابراین جمهوری اسلامی ایران نیز همانند سایر کشورهای در حال توسعه، جهت رسیدن به آرمان‌ها و دستیابی به چشم‌انداز خود ملزم به ایجاد امنیت ملی پایدار است؛ اما مسائلی همچون ناآرامی‌ها و حرکات اعتراضی در دی ماه ۱۳۹۶، آبان ماه ۱۳۹۸ و اردیبهشت ۱۴۰۱، می‌تواند امنیت ملی را آسیب‌پذیر و ناپایدار سازد. بنابراین دغدغه اصلی محقق شرایط ناپایدار امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

حاجیانی (۱۳۹۷) برای تحلیل این اعتراض‌ها از الگوئی با سه سطح خرد، میانی و کلان استفاده کرده است. وی عوامل ساختاری همچون جمعیت جوان مطالبه‌گر، به‌هنگار شدن فساد اقتصادی، نادیده گرفتن واقعیت‌های جامعه در گفت‌وگو رسمی حاکمیت، و شکاف و دوگانگی دولت-ملت در حل مسائل و چالش‌های اجتماعی را به عنوان دلایل این اعتراض‌ها معرفی می‌کند. (حاجیانی و دیگران، ۱۳۹۷: ۲۷۴-۱۷). بنابراین محقق بخشی از علل ناپایداری امنیت ملی را ضعف و آسیب‌پذیری در حکمرانی می‌پندارد.

همچنین با تحول حکمرانی به حکمرانی خوب، و دگردیسی امنیت از کلاسیک به امنیت نوین و توسعه، این دو مفهوم علاوه بر تقارن زمانی شکل‌گیری، دلالت‌های کارکردی نیز یافته و مقوم یکدیگر شناخته می‌شوند و اجرای حکمرانی خوب به تحقق امنیت پایدار مدد جدی می‌رساند. (کریمی‌مله، ۱۳۹۱: ۴۳). علاوه بر موارد بالا، نتایج بررسی‌های محقق حاکی از فقدان تحقیق علمی در خصوص رابطه حکمرانی-خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. در همین راستا محقق الگوی «حکمرانی-خوب» که مبنای سنجش وضعیت و کیفیت حکمرانی میان کشورها از سوی برنامه توسعه سازمان ملل در قالب ۸ شاخص شامل پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، اجماع-محوری، کارائی و اثربخشی، انصاف و عدالت، معرفی شده است را برگزیده و به دنبال رابطه حکمرانی-خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. با این اوصاف مسئله تحقیق «رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» می‌باشد و محقق به دنبال پاسخ به پرسش اصلی تحقیق مبنی بر اینکه «چه رابطه‌ای بین حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟» است و پرسش‌های فرعی تحقیق حاکیست که چه رابطه‌ای بین هر کدام از شاخص‌های ۸ گانه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟ همچنین فرضیه اصلی تحقیق حاکی از وجود ارتباطی معنادار میان حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد و فرضیه‌های فرعی نیز شامل رابطه معنادار هر کدام از شاخص‌های ۸ گانه حکمرانی خوب و

پایداری امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران است.

هدف اصلی تحقیق شناخت رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد و اهداف فرعی تحقیق نیز شامل شناخت حکمرانی خوب، شناخت امنیت ملی پایدار و شناخت رابطه هرکدام از شاخص‌های ۸ گانه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی است.

پیشینه شناسی و مبانی نظری

الف) پیشینه شناسی

۱- ملک‌شاهی و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله «وضعیت حکمرانی خوب و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۷)»، ناشر: فصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال چهارم، شماره ۱۶، سؤال: شاخص‌های حکمرانی خوب چه تأثیری بر امنیت ملی ایران دارند؟ فرضیه: با کاهش شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران، ضریب امنیت ملی نیز کاهش می‌یابد. روش آمیخته با رویکرد پیمایشی؛ نتیجه حاکی از تأثیرپذیری مستقیم و معنادار امنیت ملی از حکمرانی خوب است.

۲- بدخشان (۱۳۹۹)، در مقاله «نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب» مندرج در جلد ششم، صفحه ۴۳ از مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، ناشر: دانشگاه عالی دفاع ملی، سؤال: نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب چیست؟ روش: توصیفی-تحلیلی؛ نتیجه: شاخص‌های حکمرانی خوب و ابعاد امنیت پایدار در بسیاری از موارد دارای اثرات متقابل و هم-پوشانی بوده و ارتقای امنیت پایدار موجب ارتقای حکمرانی به حکمرانی خوب خواهد گردید و در مقابل ارتقای حکمرانی موجب تقویت و ارتقای امنیت پایدار خواهد شد.

۳- عموزاد خلیلی و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تأثیر حکمرانی خوب از بُعد سیاسی بر امنیت ملی در بین اقوام باتأکید بر قوم ترکمن» مندرج در جلد پنجم، صفحه ۳۷۷ از مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، ناشر: دانشگاه عالی دفاع ملی، سؤال: سیاست‌ها و عملکرد هرکدام از دولت‌های جمهوری اسلامی در پرداختن به امور ترکمن‌ها به عنوان یک مسئله مرتبط با امنیت ملی و آثار آن برای مردمان مناطق ترکمن‌نشین چگونه بوده است؟ روش: توصیفی-تحلیلی؛ نتیجه: در منطقه مورد مطالعه ظرفیت‌های لازم سیاسی به سمت الگوی حکمرانی خوب وجود دارد که با برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری درست سیاست‌های قومی در منطقه مورد مطالعه و تمام مناطق قوم‌نشین کشور بر اساس منطق اولیه ساختار حکمرانی خوب می‌توان امنیت منطقه و در سطح کلان امنیت ملی کشور را تامین کرد.

۴- عیوضی و همکاران (۱۳۹۶)، در مقاله «از بررسی حکمرانی خوب تا الگوی حکمرانی پایدار»، انتشارات فصلنامه راهبرد، شماره ۸۵؛ سؤال: کاستی‌های الگوهای حکمرانی خوب چیست؟ و چه الگویی را می‌توان جایگزین آن کرد؟ فرضیه: حکمرانی خوب روشی برای دستیابی به توسعه توسط بانک جهانی مطرح گردیده ولی کشورهای مختلف برای اجرای آن با چالش و کاستی‌هایی روبرو شدند از جمله آنکه منشاء حکمرانی خوب اقتصاد و توسعه اقتصادی است که حکمرانی پایدار را به عنوان الگویی برای برون رفت از کاستی‌های حکمرانی خوب می‌تواند مطرح کرد که از ترکیب پارادایم توسعه به عنوان مغزافزار و حکمرانی خوب به عنوان راهکار عملیاتی سازی حکمرانی، این الگو شکل می‌گیرد. روش توصیفی-تحلیلی؛ نتیجه: ارائه الگوی استفاده از پارادایم پایداری به عنوان مغزافزار و استفاده از مبانی حکمرانی خوب به عنوان نرم‌افزار و رویکرد اجرا می‌باشد.

۵- کریمی مله، علی (۱۳۹۱)، تأملی نظری در نسبت حکمرانی خوب و امنیت ملی؛ فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، شماره چهارم؛ سؤال: چه نسبتی بین دو مفهوم حکمرانی خوب و امنیت ملی برقرار است؟ و در کدام رویکرد امنیت ملی این دو متغیرمقوم یکدیگر ارزیابی می‌شوند؟ روش: تحلیلی-توصیفی؛ نتیجه: توسعه مفهومی افقی و عمودی امنیت و گسترش مراجع آن مبین آن است که زمینه‌ها و شرایط عینی که موجب تحول شیوه‌های حکمرانی و برآمدن الگوی حکمرانی خوب بر مبنای توسعه انسانی پایدار شده است به نحو مشابهی با دگردیسی مفهومی امنیت ملی از رویکرد سنتی به امنیت مدرن و پایدار گردیده و این دو ایده را از نظر مفهومی بسیار متقارن و از نظر علمی، ملازم یکدیگر ساخته است.

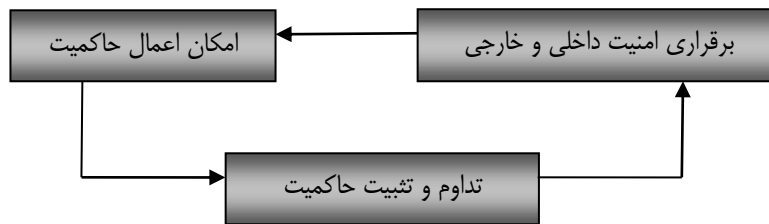
جمع‌بندی و ارزیابی پیشنهادی تحقیق

در هیچ کدام از پیشینه‌های تحقیق، رابطه شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب و بیست‌گانه مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار مورد بررسی قرار نگرفته است. برخی پیشنهادها صرفاً در چارچوب نظری و از منظر مکاتب مختلف به بررسی حکمرانی خوب و امنیت ملی پرداخته‌اند اما تحقیق حاضر کاربردی- توسعه‌ای و در جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار دارد.

حاکمیت^۱

حاکمیت یکی از عناصر اصلی دولت به شمار می‌رود. مفهوم جدید حاکمیت نخستین بار در اواخر قرن شانزدهم و برای بیان پدیده جدید دولت- سرزمین تدوین شد. این مفهوم در قالب حقوقی به واقعیت سیاسی اساسی آن عصر یعنی ظهور قدرت مرکزی که اقتدار خود را در زمینه قانون‌گذاری و اجرای قانون در داخل سرزمین مشخص اعمال می‌کرد، اشاره دارد. اما به طور مشخص باید گفت مفهوم حاکمیت در نظریات سیاسی دلالت بر این دارد که در هر نظام سیاسی، باید حدودی از قدرت مطلق برای تصمیم‌گیری نهایی وجود داشته باشد که تعدادی از افراد یا نهادهایی که برای تصمیم‌گیری صالح تشخیص داده شده‌اند، آن را اعمال کنند و قادر به اجرای تعلیمات باشند. این شخص یا مجموعه، حاکم نامیده می‌شود.

«حاکمیت دارای دو بعد داخلی و خارجی است به طوری که در بعد داخلی توافق عمومی و امکان اعمال اراده و منویات دولت بر مردم و در بعد خارجی وجود زمینه برای موضع‌گیری و اراده مستقل در قبال حکومت‌های دیگر، مهم شمرده می‌شود. البته این دو بعد از لحاظ عینی کم‌تر قابل تفکیک‌اند. آن چه در بررسی رابطه حاکمیت با امنیت مهم می‌باشد، تأثیر جدی محیط و ابزارهای امنیتی برای اعمال حاکمیت در هر دو بعد داخلی و خارجی است. شرایط لازم برای اعمال قدرت حکومت متعدد است که مهم‌ترین آن‌ها وجود امنیت است. این رابطه در حالت معکوس نیز قابل بررسی است.» (مرادیان، ۱۳۸۵: ۱۰-۹)

شکل شماره ۱: رابطه میان حاکمیت و امنیت

حکمرانی

واژه «حکمرانی» به معنای حکومت، فرمانروایی و رهبری است. از نظر بانک جهانی، حکمرانی عبارت است از: فرایند و نهادهایی که از طریق آنها تصمیمات اخذ و اختیارات در یک کشور اعمال می‌شود (اکبری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۱).

حکمرانی خوب^۱

حکمرانی خوب را می‌توان بر اساس ویژگی‌های آن و یا بر اساس فرآیند تعریف کرد. در تعریف بر اساس ویژگی‌ها، وضعیت حکمرانی خوب تعریف می‌شود (مانند تعریف بانک جهانی) درحالی‌که در روش دوم حکمرانی خوب بر اساس فرآیند اعمال حاکمیت تعریف می‌شود (مانند تعریف «ماری رایبسون»، کمیسر عالی سابق حقوق بشر سازمان ملل متحد)(میدری، ۱۳۸۱: ۳۲-۳۱).

برخی از تعاریف حکمرانی خوب

«بانک جهانی»^۲ به عنوان یکی از نهادهای بین‌المللی معتبر در گزارشی که در سال ۱۹۸۹ میلادی منتشر نموده است، برای اولین بار حکمرانی خوب را به عنوان ارائه خدمات عمومی کارآمد، نظام قضایی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف نموده است (Stowe, ۱۹۹۲: ۳۹۱).

«برنامه توسعه سازمان ملل»^۳ حکمرانی را همان اعمال قدرت سیاسی، اقتصادی و اداری برای مدیریت امور کشور در کلیه سطوح می‌داند، حکمرانی خوب براساس تعریف این نهاد شامل مکانیزم‌ها، فرآیندها و نهادهایی است که بواسطه آن‌ها شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال، حقوق قانونی خود را اجرا و تعهداتشان را برآورده می‌سازند و تفاوتشان را تعدیل می‌کنند (۲: ۱۹۹۷، UNDP).

این نهاد همچنین، شاخص‌های حکمرانی خوب را تحت عنوان اصول هشت‌گانه شامل: - پاسخگوئی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جوئی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، کارائی و اثربخشی، انصاف و عدالت - معرفی نموده است (شریف‌زاده و قلی‌پور، ۱۳۸۲: ۹۷-۱۰۰).

تعریف شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب مبتنی بر نتایج تحقیقات برنامه توسعه سازمان ملل

۱- پاسخگوئی: پاسخگوئی یک امر حیاتی برای مسئله حکمرانی خوب است. نه تنها نهادهای دولتی بلکه بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی باید نسبت به عموم مردم و همه افراد ذینفع پاسخگو باشند. به طور کلی یک نهاد یا سازمان نسبت به کسانی که در ارتباط مستقیم با تصمیمات آن‌ها قرار دارند، پاسخگو خواهند بود. لازم به ذکر است پاسخگویی بدون وجود شاخص‌های شفافیت و قانون‌مداری قابل اجرا نیست.

^۱Good Governance

^۲world bank (WB)

^۳United Nations Development Programme (UNDP)

۲- **شفافیت:** شفافیت به معنی جریان آزاد اطلاعات و قابلیت دسترسی سهل و آسان به آن برای تمامی ذینفعان مربوطه است. اطلاعات باید به اندازه کافی و به صورت قابل فهم در دسترس باشند و از طرف دیگر، اتخاذ تصمیمات و اجرای آن‌ها از قوانین و مقررات مشخصی پیروی کند.

۳- **قانون‌مداری:** برقراری سیستم حکمرانی خوب نیازمند چارچوب‌های قانونی عادلانه و منصفی است که از ویژگی بی طرفانه بودن برخوردار است. در این چارچوب باید از حقوق کلیه افراد مخصوصاً حقوق محرومان محافظت به عمل آید. اجرای این گونه قوانین در یک فضای بی طرفانه و مبتنی بر انعطاف، نیازمند دستگاه قضایی مستقل و نیروی پلیس بی طرف و عاری از فساد است.

۴- **مشارکت‌جوئی:** مشارکت به معنی حضور همه مردم در تصمیم‌گیری‌های مختلف است که هم به صورت مستقیم و هم از طریق نمایندگان و نهادهای واسطه‌ای قانونی و مشروع تحقق می‌یابد. مباحث مشارکت غالباً مبتنی بر وجود آزادی بیان و حق اظهارنظر همه افراد جامعه در حوزه‌های مختلف سیاسی و امنیتی خواهد بود؛ البته این امر لزوماً به معنی آن نیست که تمایلات، خواسته‌ها و نگرانی‌های تک تک افراد جامعه مورد توجه قرار می‌گیرد بلکه منظور مشارکت حداکثری است که از طریق مکانیسم‌های خاص خود تحقق پیدا می‌کند. بنابراین ویژگی اصلی مشارکت همانا آزادی همه مردم در ابراز نظرات و دیدگاه‌های خود است که این امر در مرحله اجرا نیازمند ابزارهای خاصی از جمله رسانه‌های آزاد و نهادهای مدنی مستقل است.

۵- **مسئولیت‌پذیری:** حکمرانی خوب نیازمند است که نهادها و فرآیندهای تصمیم‌گیری در یک چارچوب زمانی منطقی به همه ذینفعان آن خدمات لازم را ارائه دهد. نیل به این هدف تنها زمانی امکان پذیر است که نهادهای تصمیم‌گیر نسبت به تأمین خواسته‌ها و تمایلات افراد احساس مسئولیت داشته باشند.

۶- **اجماع محوری:** در واقع هر اندازه که نقطه نظرات موجود در یک جامعه از تفاوت‌های زیادی برخوردار باشند بالطبع بازیگران گوناگونی نیز وجود خواهند داشت، لذا حکمرانی خوب نیازمند این است که منافع و سلايق مختلف در جامعه به سمت اجماعی گسترده که بهترین و بیشترین منفعت را برای تمام اجتماع در پی دارد، هدایت کند. این امر مستلزم این است که چشم انداز بلندمدت و وسیعی نسبت به آنچه برای توسعه انسانی پایدار ضروری است و چگونگی دستیابی به اهداف این چنین توسعه‌ای وجود داشته باشد. این مهم نیز تنها از طریق فهم و درک مفاهیم تاریخی، فرهنگی و اجتماعی جامعه قابل دستیابی است.

۷- **کارایی و اثربخشی:** حکمرانی خوب به معنی آن است که نهادها و سازمان‌های تصمیم‌گیرنده همیشه نیازهای مردم را در نظر داشته باشند و از منابع موجود به صورت کارا استفاده کنند. مفهوم کارایی در

ارتباط با حکمرانی خوب به معنی استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفاظت از محیط زیست نیز خواهد بود لذا موضوع بهترین استفاده از منابع با حکمرانی ارتباط مستقیم دارد.

۸- انصاف و عدالت: در حکمرانی خوب همه افراد باید از فرصت‌های برابر برخوردار باشند. رفاه یک جامعه وابسته به تضمین این امر است که همه اعضای آن احساس کنند در آن جامعه ذی‌نفع هستند. برای تحقق این امر همه گروه‌های آسیب‌پذیر باید از حمایت‌های لازم برای افزایش توانمندی‌های خود برخوردار باشند (بیکزاده و قربانی، ۱۳۹۶: ۵).

حکمرانی خوب از منظر اسلام

امام علی (ع) در نامه‌ای که در سال ۳۸ ه.ق برای مالک اشتر به مناسبت برگزیدن او به فرمانداری مصر نگاشته، یک منشور حکومتی ارائه کرده است که تمام اصول حکمرانی خوب در آن مشهود است. مواردی نظیر مردم‌گرایی، هشدار به ریختن خون ناحق، پرهیزدادن از خودپسندی، منت‌گذاری، شتاب‌زدگی و امتیازخواهی؛ توصیه به عفو و صلح میان مردم، شادی نکردن برای مجازات و شتاب نداشتن در خشم، خود را امیر ندانستن، قطع ریشه هر دشمنی، وادار نکردن اطرافیان به ستایش و تملق‌گویی، یکسان قرار ندادن نیکوکار و بدکار، خشکاندن ریشه هرگونه خودخواهی، چپاولگری و بی‌انصافی خواص و خویشان و اجتناب از خونریزی. نظرات و عملکرد امام علی (ع) با شاخص‌های مطرح شده تحت عنوان حکمرانی خوب از سوی بانک جهانی نه تنها منافاتی ندارد بلکه نکته حائز اهمیت در خصوص مؤلفه‌های حکمرانی از دیدگاه امام علی (ع) و بانک جهانی این است که تمامی مؤلفه‌های حکمرانی خوب از سوی امام علی (ع) به صورتی عملی اجرا شده است و تنها یک نظریه نیست. نکته اساسی که میان نگاه اسلام به حکمرانی مطلوب و شاخص‌های مادی بانک جهانی تفاوت ماهوی ایجاد می‌کند، جنبه الهی حکومت‌داری است. در شاخص پاسخ‌گویی حکمران شایسته پاسخ‌گویی را به عنوان یک تکلیف پیش از هر چیز، در برابر خواسته‌های خداوند تبارک و تعالی می‌داند؛ زیرا در حکمرانی خوب، باید همه حرف‌ها، عمل‌ها، برنامه‌ها، موضع‌گیری‌ها، جنگ‌ها، صلح‌ها، رابطه‌ها و قطع رابطه‌ها، بر مبنای رهنمود مکتب و الهام گرفته از دین باشد (نهج‌البلاغه، خ ۱۲۶). در شاخص قانونمداری، قوانین الهی سرلوحه کار قرار می‌گیرد و شخص حاکم، صرفاً مجری احکام الهی است؛ امام خمینی (ره) درباره این شاخص می‌فرماید: زمان امیرالمؤمنین (ع) هم قانون حکم می‌کرد، امیرالمؤمنین مجری بود. همه جا باید این‌طور باشد که قانون حکم کند؛ یعنی خدا حکم بکند، حکم خدا (موسوی خمینی، صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۷۱). خدا محوری در تعریف و تبیین شاخص شفافیت نیز نقش دارد؛ یعنی در تبیین شفافیت امور حکومتی

نیز اراده خداوند نقش اساسی دارد. آنچه را خداوند دستور دهد که به صورت شفاف ابلاغ شود، حکمرانان در حکمرانی خوب وظیفه دارند ابلاغ کنند، و اگر ابلاغ نکنند سرزنش می‌شوند. امام علی(ع) باتوجه به این شاخص، می‌فرماید: بدانید، حقی که شما بر عهده من دارید این است که چیزی را از شما مخفی ندارم، جز اسرار جنگ را، و کاری را بی‌مشورت شما نکنم، جز اجرای حکم خدا. حقی را که از آن شماست از موعد خود به تأخیر نیفکنم، و تا به انجامش نرسانم از پای نشینم، و حق شما را به تساوی دهم (نهج‌البلاغه، خ: ۵۰). از فرمایشات امام علی(ع) در خصوص وظایف حاکم می‌توان به این نکته دست یافت که ایشان به اصل کارائی و اثربخشی اقدامات دولت پایبند بودند تمام تلاش خود را برای تحقق عدالت، تأمین سعادت مادی و معنوی و توجه به رشد و بالندگی مردم به کار می‌بست، به طوری که تاریخ مؤید این امر می‌باشد، چرا که در دوران حکومت و حکمرانی ایشان توزیع بیت‌المال به صورت کاملاً عادلانه صورت می‌گرفت و شکاف طبقاتی به کمترین میزان خود رسید. (آرائی، ۱۴۰۰: ۱۵۰).

امنیت^۱

امنیت یک مفهوم چندوجهی است و به همین جهت در باره معنای آن اختلاف زیادی وجود دارد. تعاریف مندرج در فرهنگ‌های لغت در باره مفهوم کلی امنیت، بر روی احساس آزادی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است تأکید دارند. واژه امنیت به عنوان یک مفهوم عام همه شئون و ابعاد زندگی انسان را در برمی‌گیرد و با بقای نفس و صیانت و موجودیت انسان پیوند می‌خورد. از دیدگاه اسلام امنیت یکی از مواهب الهی است که در زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها می‌تواند وجود داشته باشد. (هداوند میرزائی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۲). نیاز به امنیت همواره از نیازهای اصلی و اساسی انسان به شمار رفته است. در سلسله مراتب انگیزه‌ها، نیاز به امنیت بلافاصله پس از نیازهای فیزیولوژیک قرار دارد. (هنرور، ۱۳۹۸: ۲). اما واژه «امنیت ملی» به دنبال تشکیل دولت - ملت‌های جدید به طور جدی وارد ادبیات سیاسی و روابط بین‌الملل شده است (ربیعی، ۱۳۸۷: ۲۱).

امنیت ملی^۲

امنیت ملی حالتی است که ملتی بدون نگرانی از دست دادن تمام یا بخشی از جمعیت، دارایی یا سرزمین خود، به سر می‌برد (مرادیان، ۱۳۸۸: ۱۱). همچنین می‌توان گفت حکومت‌ها علی‌رغم

محدود شدن قدرتشان (به لحاظ پاسخگوئی به افکار عمومی)، هنوز هم در زمینه «امنیت ملی» نقش مسلط را ایفا می‌کنند (مرادیان، ۱۳۸۹: ۳۷۴).

در نهایت حفظ موجودیت کشور یعنی امنیت ملی، هدفی است که اگر به مخاطره افتد، مردم و دولت آماده هر گونه فداکاری در راه آن خواهند بود (مرادیان، ۱۳۸۹: ۶۵). بنابراین امنیت ملی بسیار مهم است و امنیت یکی از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین نیازهای یک ملت و یک کشور است. همچنین این نیاز پایدار است و هیچ‌گاه تمام نمی‌شود و همواره اهمیت آن افزایش می‌یابد (شایگان، ۱۳۹۱: ۶۸). با توجه به اهمیت بالای امنیت ملی، موضوع جدید پایداری امنیت ملی برای محقق مورد توجه قرار می‌گیرد.

اصول قرآنی تأمین امنیت در الگوی امنیتی پیامبر(ص)

۱- صلح طلبی و پرهیز از تعصب در برخورد با مخالفان ۲- مبارزه با جنگ‌افروزان و فتنه‌انگیزان ۳- پرهیز از استبداد و اجبار ۴- ظلم‌ستیزی ۵- نهی از اطاعت طاغوت ۶- پایبندی به پیمان و برخورد با پیمان‌شکنان ۷- پایبندی به قوانین الهی ۸- درآمیختن نرمش و قاطعیت ۹- برقراری عدل و قسط ۱۰- انفاق و رسیدگی به فقیران و محرومان.

در جمع‌بندی، رسالت اصلی پیامبر(ص) تربیت انسان کامل بود. کمال انسان منوط به مبارزه با موانع درونی مثل رذایل اخلاقی و موانع بیرونی استبداد و استکبار است. مبارزه با تهدیدات درونی مقدمه مبارزه با تهدیدات بیرونی است؛ از این رو در بحث امنیت فردی باید موانع درونی کمال را جزء تهدیدات محسوب کنیم. در واقع تعبیر جهاد اکبر و جها اصغر که در روایت نبوی آمده، اشاره به چنین مضمونی است. بی‌شک تأمین امنیت مستلزم احیای این نگرش قرآنی در جهان اسلام است و جهان معاصر بدون ایمان به خدای سبحان و پیروی از سیره معصومان به ویژه سیره نبوی(ص) به امنیت نخواهد رسید. در حقیقت امنیت متعالیه ثمره تمسک به سیره رسول خدا(ص) در مباحث نظری است. (لکزائی، ۱۳۹۹: ۶۴-۴۸).

ابعاد امنیت ملی

۱- امنیت اجتماعی: باری بوزان، امنیت اجتماعی را به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع می‌دهد که بر مبنای آن افراد خود را عضو یک گروه خاص تلقی می‌نمایند و همچنین امنیت از نظر وی

۱ - سخنرانی امام خامنه‌ای در مورخ ۱۳۹۷/۱/۱۶

۲ - سخنرانی امام خامنه‌ای در مورخ ۱۳۷۹/۷/۱۸

معطوف به جنبه‌هایی از زندگی شخص است که هویت او را تضمین می‌کند. از دیدگاه بوزان، امنیت اجتماعی عبارت است از: توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی، جنسی و غیره در حفظ هستی و هویت خود. در واقع بوزان امنیت را حالت فراغت از تهدید هویت جمعی و گروهی تلقی می‌کند که می‌توان آن را شامل تمهیداتی برای حفظ زندگی اعضای جامعه و رفع تهدید از عنصر اتصال‌دهنده اعضای جامعه به یکدیگر در نظر گرفت و این احساس امنیت از طریق اعتماد به ترجمان‌های تأمین‌کننده امنیت، دولت، مدرسه، نظام اقتصادی، خانواده، شبکه دوستان و غیره تأمین می‌شود (بدخشان، ۱۳۹۸: ۳).

۲- **امنیت سیاسی:** در بعد سیاسی امنیت ملی می‌توان به ابعاد فرعی مانند ساختار، ضعف و قدرت، کارآمدی، میزان مشروعیت، امنیت دولت، احزاب، مسئله قومیت‌ها و اقلیت‌ها در جوامع، میزان نهادمندی جامعه مدنی در کشورها و شیوه مشارکت سیاسی اشاره کرد. (زرقانی، سجاسی قیداری، موسوی، ۱۳۹۵: ۱۳۰)

۳- **امنیت نظامی:** امنیت نظامی یعنی داشتن قدرت دفاعی و تهاجمی برای یک کشور در مقابل تهدیدات نظامی خارجی. اگر کشوری دارای توان نظامی و دفاعی نباشد، می‌تواند مورد تهاجم خارجی واقع شود پس امنیت نظامی به معنای توان مقابله و دفاع یک کشور بوسیله نیروهای نظامی و تجهیزات و ابزارهای دفاعی از سرزمین و شهروندان خود است. به عبارت دیگر امنیت نظامی بر محافظت بی واسطه و مستقیم و فیزیکی از مرزها، قلمرو، سرزمین، شهروندان به وسیله نیروی نظامی و تسلیحات تأکید دارد.

۴- **امنیت اقتصادی:** از نظر رابرت ماندل امنیت اقتصادی عبارت است از میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات، وهم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی (ماندل، ۱۳۷۹: ۱۰۷) امنیت اقتصادی عبارت است از آزادی از هر نوع ترس، شک و ابهام در بلا اجرا ماندن تعهدات و مطالبات و در عین حال حصول اطمینان از برخورداری از ثمره فعالیت‌هایی که در زمینه تولید ثروت و توزیع و مصرف آن صورت می‌گیرد. (برومند و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۵).

۵- **امنیت فرهنگی:** امنیت فرهنگی در معنای عینی آن فقدان تهدید به میراث فرهنگی و آثار و ارزش‌های کسب شده است و در معنای ذهنی آن فقدان ترس از هجمه‌ها و حلقه‌هایی است که ارزش‌ها، آداب و رسوم، اعتقادات و باورها را در معرض خطر استحاله و یا نابودی قرار می‌دهد (صالحی امیری و افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۴). امنیت فرهنگی در حقیقت حفظ سنت‌ها و ارزش‌ها و

آداب و رسوم و هویت ملی می‌باشد) بابالیان و رادبین، ۱۳۹۳: ۲۱).

امنیت ملی پایدار^۱

پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و... در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌شود. امنیت پایدار امنیتی است که همه عوامل به طور پیوسته به کار گرفته می‌شوند تا ارزشهای اساسی مورد هجوم واقع نشوند و در صورت وقوع تهاجم اعم از فرهنگی، اقتصادی، سیاسی یا نظامی این ارزش‌ها فدای کسب صلح نگردند و از آن‌ها دفاع شود. امنیت پایدار برای جوامع و کشورها، یعنی نگهداشت استقلال، یکپارچگی سرزمینی، پاسداری از شیوه‌های زندگی ملی و جلوگیری از دخالت بیگانگان در امور داخلی است. در درجه نخست به معنای تأمین شرایطی است که کشور را از دست‌اندازی دیگران به استقلال سیاسی و ارزشهای فرهنگی حفظ کند. امنیت پایدار به معنای تعادل پویا میان مولفه‌ها و عوامل مختلف مؤثر امنیت اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... می‌باشد که متناسب با ویژگی‌های هر جامعه تدوین و اجرایی می‌گردد. همه شهروندان در برقراری امنیت پایدار با توجه به توان و وسع خود نقش دارند. وقتی که دولت و شهروندان به صورت مشترک در ادراه جامعه سهیم باشند و برای اداره سرزمین در مقابل چالش‌ها و معضلات امنیتی متحد و یکپارچه باشند، امنیت پایدار شکل خواهد گرفت (بدخشان، ۱۳۹۸: ۵).

جرج کنان، امنیت پایدار را شامل امنیت ملی بعلاوه امنیت انسانی می‌داند و معتقد است که برای استقرار امنیت پایدار نه تنها باید به امنیت دولت‌های ملی تمرکز کرد و حفظ تمامیت ارضی، استقلال و امنیت داخل آن را مد نظر قرار داد، بلکه باید به امنیت انسانی هم توجه کرد که امنیت افراد و اعضای جامعه است (Smith، ۲۰۰۸: ۵).

گروه پژوهشی آکسفورد^۲ در برنامه‌های امنیتی پایدار به امنیت جهانی توجه دارد، این گروه معتقد است که امنیت پایدار به معنی توجه به امنیتی فراتر از امنیت ملی است، در نظر این گروه امنیتی پایدار است که تفکر آن امنیت بلند مدت جهانی باشد (Abbott & Marsden، ۲۰۰۸: ۱۶۷).

«نایف رودهان» در کتاب «سه رکن امنیت ملی پایدار» مهمترین ارکان نظریه امنیت پایدار را شامل: الف- عدالت و پایداری؛ ب- واقع‌گرایی هم‌زیست‌گرایانه؛ ج- همکاری چند جانبه فرهنگی برشمرده است (Al-Rodhan، ۲۰۰۹: ۱۵).

^۱ Sustainable National Security
^۲ Oxford Research Group (ORG)

با این همه امنیت پایدار تلفیقی از سه مفهوم امنیت ملی، امنیت انسانی و امنیت جهانی است و برآن است تا امنیت دولت‌ها را حفظ کند؛ بدون آنکه امنیت مردم را به خطر اندازد و بدون آنکه تهدیداتی که متوجه امنیت جهانی است همچون ایدز، تهدیدات زیست محیطی، تروریسم و جنایات سازمان‌یافته را تشدید کند (پورسعید، ۱۳۹۲: ۲۸-۲۷). همچنین ابعاد و مؤلفه‌های امنیت پایدار در سند چشم‌انداز کشور ما عبارت است از: کشور امن؛ امنیت اقتصادی، بازدارندگی همه جانبه؛ دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان (علائی، ۱۳۹۱: ۳۴).

مقام معظم رهبری معتقدند امنیتی پایدار است که همه‌جانبه باشد و تمام ابعاد اجتماعی، سیاسی، قضایی، نظامی و انتظامی، اخلاقی، اقتصادی و فرهنگی امنیت در جامعه تأمین شود و تمام حیطه‌های زندگی مردم جامعه اعم از محیط کار، خانه، دانشگاه، مدرسه، شهر، روستا، خیابان، جاده و... امنیت داشته باشند. ایشان مشمولین امنیت پایدار را همهٔ آحاد مردم اعم از هنرژاد، گروه، مذهب، سلیقه و حتی مخالفان نظام تا زمانی که به عامل دشمن تبدیل نشده‌اند می‌داند و متولیان امنیت پایدار را علاوه بر نهادهای رسمی و غیررسمی، کل آحاد مردم اظهار می‌دارند (شایگان، ۱۳۹۱: ۸۲).

امنیت پایدار در مکتب امام خمینی (ره)

فیروزآبادی (۱۳۹۱) محورهای امنیت پایدار در کلام امام خمینی (ره) را در قالب ده محور به شرح ذیل بیان نموده است:

۱- حضور در صحنه: «همه و همه، مسئول سرنوشت کشور و اسلام می‌باشند چه در نسل حاضر و چه در نسل‌های آتیه و چه بسا که در بعضی مقاطع، عدم حضور و مسامحه، گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است. (صحیفه نور، ج ۲۱: ۴۲۲).

۲- معیشت مردم: تلاش در توسعه، احساس امنیت و در فکر آسایش و رفاه مردم بودن، از دیگر محورهای کلیدی امنیت سیاسی پایدار در مکتب امنیتی امام خمینی (ره) است.

۳- دفاع: اصرار و تداوم دفاع از جان و مال و ناموس مردم از پایدارترین اصول تأمین امنیت در مکتب امام خمینی (ره) است.

۴- استقلال و همبستگی ملی: محور دیگر در مکتب امنیتی امام خمینی (ره)، تأکید پی‌گیری و حفاظت و پاسداری از استقلال و همبستگی ملی که با پرداخت بهای سنگین به دست آمده است، بخشی از امنیت پایدار محسوب می‌شود. «اگر کشوری بخواهد امنیت را توأم با استقلال کامل تأمین کند، کار مقداری مشکل و سخت خواهد بود، تأمین امنیت دشوارتر خواهد بود و بالمآل جامعه بار

سنگین‌تری را بر دوش خواهد کشید. چنین کشوری دارای دشمنان فراوانی در سطح جهان و منطقه خواهد بود.»

۵- قانون‌گرایی: یکی دیگر از عوامل ایجاد امنیت پایدار در جامعه، قانون‌گرایی و پرهیز از قانون-گریزی است. در مکتب امام خمینی(ره)، «همه باید در سایهٔ قانون با امنیت کامل به سر برند و هیچ حاکمی حق ندارد برخلاف مقررات و قانون شرع مطهر قدمی بردارد.

۶- توجه به مصالح جهان اسلام در محیط بین‌الملل: امام راحل در مورد امنیت پایدار با تکیه بر محیط بین‌الملل نیز بر روابط حسنه و مسالمت‌آمیز و احترام متقابل و تأکید بر عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر به همراه نفی سلطه و سلطه‌پذیری و تأکید مداوم بر حفظ مصالح جهان اسلام تأکید دارند.

۷- مراقبت فرهنگی و استقلال آن از فرهنگ مخالف و مهاجم: رویکرد دیگر در مکتب امنیتی امام خمینی(ره) تأکید بر حفاظت از اقتدار فرهنگی در موجودیت و حیات جامعه است. حضرت امام(ره) تأمین پایداری در امنیت فرهنگی را از جمله دستاوردهای انقلاب اسلامی دانستند که توسط دانشگاه مستقل و حوزه شکل می‌گیرد. برقراری امنیت پایدار از طریق تقویت هویت و فرهنگ مستقل اسلامی - ایرانی از وظایف دولت اسلامی است.

۸- عدالت در جامعه: برقرار کردن عدالت در جامعه یکی از اهداف مهم در تأمین امنیت و پایداری آن به‌شمار می‌آید. امام(ره) آن را بهترین وسیلهٔ جلب اعتماد مردم و موفقیت و دوام دولت‌ها می‌دانند و می‌فرمایند: «در جمهوری اسلامی عدل اسلامی جریان پیدا می‌کند. عدالت الهی بر تمام ملت سایه می‌افکند.» (صحیفه نور، ج ۹: ۴۲).

۹- تأمین سازوکار نظارت عمومی در جامعه: یکی از نرم‌ترین حوزه‌های پایداری امنیت، تأمین سازوکار نظارت عمومی در جامعه است.

۱۰- ایستادگی و تحمل سختی‌ها: نکتهٔ کلیدی در حفاظت از دستاوردهای امنیت‌ساز در کشور توجه به تأمین امنیت، عزت و سعادت، ایستادگی و تحمل سختی‌ها است که امام(ره) در این رابطه می‌فرمایند: «من مطمئنم که ملت عزیز ایران یک لحظه استقلال و عزت خود را با هزار سال زندگی در ناز و نعمت، ولی وابسته به اجانب و بیگانگان معاوضه نمی‌کند.» (صحیفه نور، ج ۱۶: ۴۴۶).

اهداف امنیت پایدار از نظر امام خامنه‌ای(مد ظله العالی)

از نظر امام خامنه‌ای اهداف امنیت پایدار حداقل در هشت محور زیر می‌تواند جهت‌گیری شود:

۱- حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور؛ ۲- تحقق رفاه مردم؛ ۳- تحقق ثبات سیاسی کشور؛ ۴- حرکت عمومی در جهت استقلال فکری، علمی، مادی و معنوی جامعه؛ ۵- حفظ و اشاعه ارزش‌های ملی، فرهنگی و دینی؛ ۶- فراهم کردن زمینه دقت و مراقبت مسئولان در برابر توطئه‌های بیرونی؛ ۷- دستیابی به اهداف و منافع مادی و معنوی در سطح ملی و فراملی؛ ۸- بالابردن اقتدار ملی برای استمرار و استحکام حکومت دینی (لکزائی و مه‌ری، ۱۳۹۲: ۴۱).

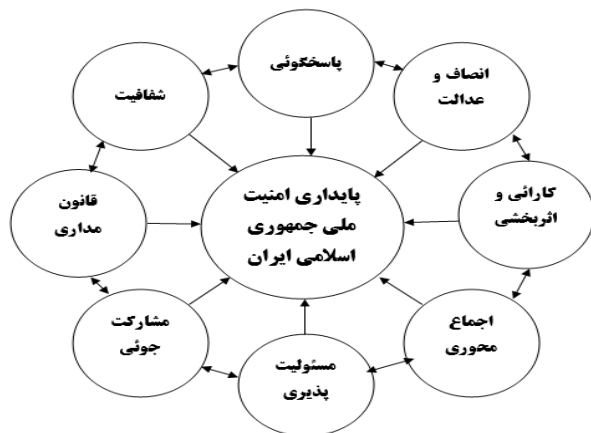
تعریف عملیاتی محقق از متغیرهای تحقیق

حکمرانی خوب (متغیر مستقل): حکمرانی خوب شامل تمام فرایندهای حکومت کردن است که همه عناصر حکمرانی اعم از نهادهای حاکمیتی، دولت، جامعه مدنی، بخش خصوصی و عمومی، ملزم به رعایت شاخص‌های آن شامل پاسخگوئی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جوئی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، کارائی و اثربخشی، انصاف و عدالت می‌باشند.

امنیت ملی پایدار (متغیر وابسته): امنیتی است همه جانبه که امنیت همه ابعاد اجتماعی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی را در همه شرایط و زمان‌ها و در تمام مکان‌ها و موقعیت‌ها برای همه آحاد مردم کشور به صورت یکسان و ماندگار تأمین و تثبیت می‌نماید.

مدل مفهومی تحقیق

در مدل مفهومی زیر که برگرفته از نظریه‌های حکمرانی خوب و نظریه‌های پایداری امنیت ملی ترسیم شده است، دلالت بر تأثیر هر کدام از دوایر پیرامون که نمایانگر شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب می‌باشد بر پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دایره مرکز دارد. همچنین دوایر پیرامون باهم ارتباط دارند، بدین صورت که شاخص‌های حکمرانی خوب همانند حلقه‌های متصل زنجیر موجب تبلور حکمرانی خوب خواهند شد.

شکل شماره ۲: مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی-توسعه‌ای و از نظر رویکردی، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه است. جامعه آماری ۱۳۰ نفر و حجم نمونه برابر فرمول کوکران ۶۹ نفر و پایایی پرسش‌نامه از روش تکرار آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ از طریق SPSS تأیید شده است. جامعه آماری تحقیق بر اساس مطالعات مقدماتی و مشورت با اساتید محترم، شامل رؤساء، معاونین، مدیران، پژوهشگران و مدرسان، با مدرک علمی کارشناسی ارشد و بالاتر و حداقل ۱۵ سال سابقه کار در ادارات حاکمیتی و امنیتی می‌باشند که شرایط مزبور در مراحل گزینش دانشجویان دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی لحاظ شده است.

همچنین در این تحقیق روش نمونه‌گیری، هدفمند غیرنسبتی در دسترس است و در خصوص روائی پرسش‌نامه تعداد ۱۵ پرسش‌نامه پیش‌آزمون تهیه و در میان جامعه نمونه توزیع گردید. در نهایت محقق پس از چهار مرحله اصلاح سؤال‌ها و همچنین مصاحبه با برخی از پاسخ‌دهندگان و تعیین میزان دقت پاسخ مکتوب آنان، به یکنواختی برداشت پاسخ‌دهندگان از مفهوم سؤال‌ها رسیده است. البته روایی پرسش‌نامه در این تحقیق از طریق گروه نخبگان نیز تأیید گردیده و از روش تکرار آزمون و همچنین اندازه‌گیری ضریب آلفای کرونباخ که عدد ۰/۸۹ به دست آمده، پایایی یا اعتبار پرسش‌نامه به شرح زیر تأیید شده است.

جدول شماره ۱: خلاصه نمونه‌های بررسی شده

نمونه‌ها	تعداد	%
معتبر	۶۹	۱۰۰
نامعتبر	۰	۰
کل	۶۹	۱۰۰

جدول شماره ۲: آماره پایانی

تعداد سؤال	آلفای کرونباخ استاندارد شده	آلفای کرونباخ
۱۶۰	۰/۸۹	۰/۸۹

طبق جدول بالا، آلفای کرونباخ کلی و استاندارد شده پرسش نامه ۰/۸۹ می باشد. طبق قواعد علم آمار اگر قابلیت اعتماد پرسش نامه ای بالای ۷۰ درصد باشد آن پرسش نامه پایا بوده و آماده توزیع در سطح جامعه آماری، سپس نمونه گیری و پس از آن انجام تحلیل های آماری مورد نظر است. بنابراین با توجه به توضیحات داده شده پرسش نامه به طور کامل پایا است.

یافته ها و تجزیه و تحلیل داده ها

الف: یافته های تحقیق

جدول شماره ۳: شاخص های ۸ گانه حکمرانی خوب و ۲۰ مؤلفه امنیت ملی پایدار

شاخص های حکمرانی خوب	مؤلفه های امنیت ملی	پاسخگویی		شفافیت		قانون مداری		مشارکت جوئی		مسئولیت پذیری		اجماع محوری		کارایی و اثربخشی		انصاف و عدالت	
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد
۱ بُعد اجتماعی	اعتماد اجتماعی																
	آگاهی و بصیرت																
	مسئولیت پذیری																
	مشارکت اجتماعی																
۲ بُعد سیاسی	مشروعیت مقبولیت																
	مشارکت سیاسی																
	کار آمدی نظام سیاسی																
۳ بُعد نظامی	توانمندی نظامی																
	ساخت تسلیحات																
	یازده اردکانی																
۴ بُعد اقتصادی	پیمان های نظامی																
	مدیریت منابع تولید																
	توزیع سرمایه																
۵ بُعد فرهنگی	تجارت و بازرگانی																
	ارزش ها																
	یاورها																
	تکلیف دینی																
	نمادها																

در جدول بالا برای هر بُعد امنیت ملی پایدار ۴ مؤلفه امنیت ملی از طریق روش دلفی توسط ۱۴ نفر از نخبگان رشته امنیت ملی مشخص شده که در قالب پرسش نامه توزیع گردیده است.

جدول شماره ۴: میزان تأثیر شاخص های ۸ گانه حکمرانی خوب بر امنیت ملی پایدار

شاخص های حکمرانی خوب	آماره	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کل
پاسخگویی	فراوانی	۰	۱	۳	۲۳	۴۲	۶۹
	درصد فراوانی	۰٪	۱٪/۴	۴٪/۳	۳۳٪/۳	۶۰٪/۸	۱۰۰٪
شفافیت	فراوانی	۰	۰	۳	۲۰	۴۶	۶۹

۱۰۰٪	۶۶٪/۶	۲۸٪/۹	۴٪/۳	۰٪	۰٪	درصد فراوانی	
۶۹	۴۱	۲۸	۰	۰	۰	فراوانی	قانون‌مداری
۱۰۰٪	۵۹٪/۴	۴۰٪/۵	۰٪	۰٪	۰٪	درصد فراوانی	
۶۹	۵۱	۱۲	۴	۱	۱	فراوانی	مشارکت‌جوئی
۱۰۰٪	۷۳٪/۹	۱۷٪/۳	۵٪/۷	۱٪/۴	۱٪/۴	درصد فراوانی	
۶۹	۳۸	۲۲	۷	۲	۰	فراوانی	مسئولیت‌پذیری
۱۰۰٪	٪۵۵	۳۱٪/۸	۱۰٪/۱	۲٪/۸	۰٪	درصد فراوانی	
۶۹	۲۴	۲۷	۱۸	۰	۰	فراوانی	اجماع محوری
۱۰۰٪	۳۴٪/۷	۳۹٪/۱	٪۲۶	۰٪	۰٪	درصد فراوانی	
۶۹	۴۹	۱۲	۶	۱	۱	فراوانی	کارائی و اثربخشی
۱۰۰٪	٪۷۱	۱۷٪/۳	۸٪/۶	۱٪/۴	۱٪/۴	درصد فراوانی	
۶۹	۴۶	۱۷	۵	۱	۰	فراوانی	انصاف و عدالت
۱۰۰٪	۶۶٪/۶	۲۴٪/۶	۷٪/۲	۱٪/۴	۰٪	درصد فراوانی	
۵۶۲	۳۳۷	۱۷۱	۴۶	۶	۲	فراوانی	جمع کل
۱۰۰٪	۵۹٪/۹	۳۰٪/۴	۸٪/۱	٪۱	۰٪/۳	درصد فراوانی	

با توجه به ردیف جمع‌کل در جدول بالا کاملاً مشخص است که ۵۹/۹ درصد از پاسخ‌دهندگان میزان تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب را بر امنیت ملی پایدار خیلی زیاد و ۳۰/۴ درصد دیگر گزینه زیاد را انتخاب کرده‌اند و در مجموع ۹۰/۳ درصد پاسخ‌دهندگان ارتباط شاخص‌های حکمرانی خوب را بر امنیت ملی پایدار مؤثر تشخیص داده‌اند، بنابراین تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر امنیت ملی پایدار اجتناب‌ناپذیر است.

جدول شماره ۵: همبستگی‌ها در سطح ۱، معنی‌دار هستند

ردیف	شاخص‌های حکمرانی خوب (متغیر مستقل)	امنیت ملی پایدار (متغیر وابسته)	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
۱	پاسخگوئی	امنیت ملی پایدار	۰/۱۰۸	۰/۰۳
۲	شفافیت	امنیت ملی پایدار	۰/۳۲۰	۰/۰۲
۳	قانون‌مداری	امنیت ملی پایدار	۰/۳۴۱	۰/۰۰۰
۴	مشارکت‌جوئی	امنیت ملی پایدار	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰
۵	مسئولیت‌پذیری	امنیت ملی پایدار	۰/۲۷۰	۰/۰۱

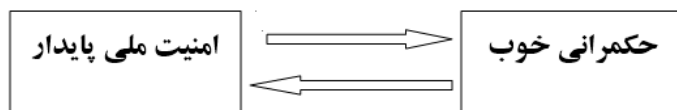
۶	اجماع محوری	امنیت ملی پایدار	۰/۱۸۷	۰/۰۰۰
۷	کارایی و اثربخشی	امنیت ملی پایدار	۰/۲۳۳	۰/۰۰۰
۸	انصاف و عدالت	امنیت ملی پایدار	۰/۱۱۴	۰/۰۰۳

در جدول بالا معنادار بودن رابطه شاخص‌های ۸ گانه حکمرانی خوب با امنیت ملی پایدار مشخص شده است

ب: تجزیه و تحلیل یافته‌ها

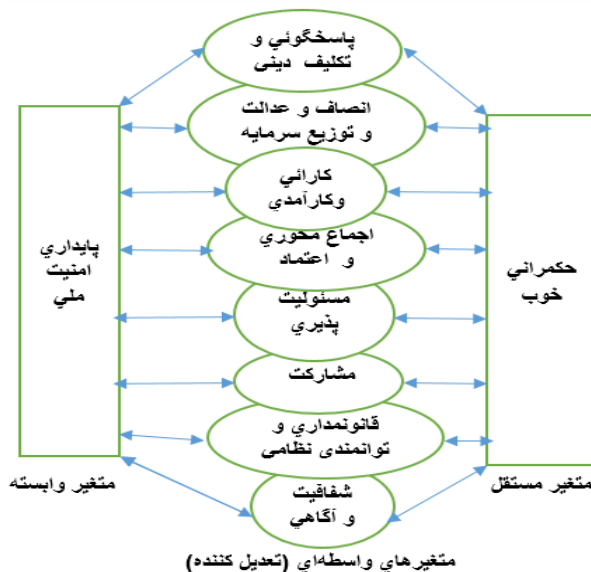
۱- در این پژوهش، محقق در بررسی الگوی حکمرانی خوب با انواع متنوعی از الگوهای حکمرانی نوظهور نظیر حکمرانی متعالی، حکمرانی متدانی، حکمرانی علوی، حکمرانی اسلامی، و حکمرانی تقنینی، مواجه گردیده که بعضاً در حال تکمیل ادبیات محتوایی می‌باشند؛ با فرض یقین براینکه الگوی حکمرانی متعالی از میان الگوهای موصوف مناسبترین گزینه برای حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران باشد، اما فرض مذکور، دال بر نفی مطلق الگوی حکمرانی خوب محصول پژوهش‌های غربی نخواهد بود و برخلاف نتایج بسیاری از تحقیقات مشابه که حکمرانی خوب در ایران را مورد نقد قرار داده‌اند، نتایج بررسی‌های این تحقیق حاکیست که حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران قابل تعمیم است، دلیل این مدعا همین بس که در متون حکمرانی خوب ضمن تعریف هر کدام از شاخص‌های هشت‌گانه، بر ارتباط تنگاتنگ شاخص‌ها همانند حلقه‌های زنجیر تأکید شده است؛ به‌عنوان نمونه شاخص قانون‌مداری چنانچه هر شاخصی در چارچوب مصوبات قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قرار نگیرد شرایط شاخص بودن را از دست خواهد داد و مرجع قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در قالب شاخصی همچون «شفافیت» مانند فیلتری از ورود هرگونه القانات مضر با رویکرد حکومت‌های لیبرال دمکرات و نیز از ورود موضوعات امانیستی و غیردینی در زیست بوم نظام جمهوری اسلامی ایران به شدت ممانعت و جلوگیری خواهد کرد. بنابراین الگوی حکمرانی خوب و شاخص‌های آن در جمهوری اسلامی ایران نیز قابل تعمیم است.

۲- با توجه به نتایج پرسش‌نامه‌ها، همه شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب با ۲۰ مؤلفه امنیت ملی پایدار جمهوری اسلامی ایران رابطه معناداری دارند، به‌طوری‌که می‌توان گفت عدم ارتباط حکمرانی خوب و امنیت ملی پایدار، اجتناب‌ناپذیر است، بنابراین ضمن تأیید فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی تحقیق، در نتایج آماری مشخص گردید که رابطه متغیرها رابطه‌ای مستقیم و تأثیرگذار متقابل و دوسویه است که در شکل زیر رابطه مذکور به‌تصویر درآمده است:

شکل شماره ۳: رابطه تأثیرگذار مستقیم و متقابل دوسویه متغیرهای مستقل و وابسته

۲- بررسی مفهوم ۸ شاخص حکمرانی خوب و ۲۰ مؤلفه امنیت ملی پایدار حاکمیت بخش اعظم شاخص‌ها و مؤلفه‌ها برهم منطبق و همپوشانی معنایی دارند و می‌توان گفت که ارتباط شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار همچون تاروپودی درهم تنیده‌اند که گویا از تلفیق و اشتراک آن‌ها طیف‌هایی نافذ (در قالب متغیرهای واسطه‌ای و تعدیل‌کننده) بر متغیرهای مستقل و وابسته برمی‌تابند. به طوری که هرکدام از دوائر شکل زیر که در واقع مشترکات شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی هستند هم در حکمرانی خوب و هم در امنیت ملی پایدار تأثیر یکسانی خواهند داشت. یعنی شاخص «مشارکت» و یا «مسئولیت‌پذیری» به هر میزانی که در حکمرانی خوب تأثیرگذار است، به همان اندازه در ایجاد امنیت ملی نیز اثر خواهد داشت. یعنی چنانچه شاخص‌های حکمرانی خوب توسط حکمرانان جمهوری اسلامی ایران اجرا گردند، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران نیز تأمین خواهد شد. حال چنانچه مؤلفه‌های امنیت ملی رعایت گردد و در نتیجه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تأمین شود، حال در این بستر امن، حکمرانان می‌توانند شاخص‌های حکمرانی خوب را محقق سازند و به عبارتی هر دو متغیر تحقیق لازم و ملزوم و مکمل همدیگر خواهند بود.

شکل شماره ۴: مشترکات شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار

۴- هنگامی پایداری امنیت ملی محقق خواهد شد که همه ابعاد و مؤلفه‌های امنیت ملی در روابط متغیرها منظور گردند.

۵- با توجه به ارتباط مستقیم و دوسویه متغیرها و همچنین مشترکات شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی، پایداری امنیت ملی موجب پایداری حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران خواهد شد.

نتیجه

حکمرانی خوب به شاخص‌هایی اشاره می‌کند که بقای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را در ابعاد اجتماعی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی حفظ نماید نتایج تحقیق عبارت‌اند از:

- ۱- الگوی حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران قابل تعمیم است.
- ۲- فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی مبنی بر این‌که رابطه حکمرانی خوب و شاخص‌های ۸ گانه آن با پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، رابطه‌ای معنادار است، تأیید می‌گردد.
- ۳- روابط متغیرها به صورت ساختارگرا و به شکل متقابل و دوسویه می‌باشند به گونه‌ای که رعایت شاخص‌های حکمرانی خوب موجب تأمین امنیت ملی پایدار جمهوری اسلامی ایران می‌گردد و هم‌چنین رعایت مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار نیز بستری لازم جهت انجام حکمرانی خوب است.
- ۴- شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار به دلیل همپوشانی معنایی به عنوان متغیر مشترک (واسطه‌ای و تعدیل‌کننده)، بر هر دو متغیر مستقل و وابسته، تأثیر یکسان دارند.
- ۵- موضوع پایداری امنیت ملی مستلزم رعایت همه ابعاد امنیت ملی است تا در مواجهه با هر گونه تهدید احتمالی علیه امنیت ملی کشور، شرایط پایدار امنیت ملی دست‌خوش تغییر نگردد.
- ۶- پایداری امنیت ملی موجب پایداری حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران می‌گردد.

پیشنهادها

- ۱- تعیین نهادی مسئول جهت تدوین الگوی جامع از حکمرانی بومی ایرانی- اسلامی به نحوی که الگوی حکمرانی خوب برگرفته از پژوهش‌های غربی را نیز از همه ابعاد پوشش دهد و به مراتب غنی‌تر باشد.
- ۲- ابلاغ فراگیر دستورالعمل اجرایی الگوی جامع حکمرانی موصوف برای همه آحاد مردم اعم از نهادهای حاکمیتی، دولت، جامعه مدنی، بخش‌های خصوصی و عمومی.

- ۳- بسترسازی آموزش کاربردی مفاد الگوی حکمرانی مزبور به صورت آموزش‌های ضمن خدمت و آموزش‌های عمومی و تخصصی.
- ۴- تعیین نهادی جهت پیگیری و نظارت بر حسن اجرای دستورالعمل الگوی جامع حکمرانی بومی ایرانی-اسلامی.
- ۵- آینده‌نگری جهت بسط الگوی جامع حکمرانی مزبور به‌عنوان الگوئی قابل بهره‌برداری برای دیگر کشورها.

منابع

الف- فارسی

- قرآن کریم
- نهج البلاغه (۱۳۸۹)، ترجمه محمد دشتی، چاپ اول، قم، نشر مشرقین.
- اکبری، سارا، فیله‌کش، مریم، تقوی، سید محمد علی (۱۳۹۵)، *تأملی در باب حکمرانی خوب برای تحقق زندگی مطلوب در سیره امام علی (ع)*، دوفصلنامه سیاسی، سال هشتم، شماره اول.
- آرائی، وحید (۱۴۰۰)، حکمرانی خوب، چاپ دوم، تهران، انتشارات فرهیختگان دانشگاه.
- بابالیان، مجید؛ رادبین، علیرضا (۱۳۹۳)، *پژوهش‌های اجتماعی اسلامی*، شماره ۱۰۱، سال بیستم، شماره دوم، تابستان.

- بدخشان، مهدی (۱۳۹۹)، *نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب*، مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، جلد ششم، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- برومند، شهزاد و همکاران (۱۳۸۷)، *امنیت اقتصادی در ایران و چند کشور منتخب (مطالعه تطبیقی)*، تهران، مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- بیکزاده، جعفر؛ قربانی، صابر (۱۳۹۶)، *حکمرانی خوب چیست؟* نشریه حسابداری-مدیریت و اقتصاد با رویکرد پویایی اقتصاد ملی، ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی.
- پورسعید، فرزاد (۱۳۹۲)، *فرهنگ توصیفی اصطلاحات*، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- حاجیانی، ابراهیم؛ پورسعید، فرزاد؛ فاضلی، نعمت...؛ مرادی، داوود؛ پروین، ستار؛ پویافر، محمدرضا و دیگران (۱۳۹۷)، *اعتراضات و ناآرامی‌های دی‌ماه ۱۳۹۶، تحلیل‌ها و برآوردها*، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ربیعی، علی (۱۳۸۷)، *مطالعات امنیت ملی (مقدمه‌ای بر نظریه‌های امنیت ملی در جهان سوم)*، تهران، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، چاپ چهارم، مقدمه کتاب.
- زرقانی، سید هادی، سجاسی قیداری، حمدالله و موسوی، سیده زهرا (۱۳۹۵)، *درآمدی بر مهاجرت و امنیت*، تهران، انجمن ژئوپلیتیک ایران، چاپ اول.
- شایگان، فریبا (۱۳۹۱)، *امنیت پایدار از دیدگاه مقام معظم رهبری، فصلنامه آفاق امنیت*، شماره چهاردهم، تهران، انتشارات ناجا.
- شریف‌زاده، فتاح؛ قلی‌پور، رحمت‌اله (۱۳۸۲)، *حکمرانی خوب و نقش دولت*، تهران، *فصلنامه فرهنگ مدیریت*.
- صالحی امیری، سیدرضا؛ افشاری نادری، افسر (۱۳۹۰)، *مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران، فصلنامه راهبرد*، سال بیستم، شماره ۵۹.
- علائی، حسین (۱۳۹۱)، *امنیت پایدار در سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال دهم، شماره ۳۹، انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
- عموزاد خلیلی، سجاد؛ علویان، مرتضی؛ جعفری، علی‌اکبر (۱۳۹۹)، *تأثیر حکمرانی خوب*

- از بعد سیاسی بر امنیت ملی در بین اقوام «با تاکید بر قوم ترکمن»، *مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی*، جلد پنجم، تهران، انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
- عیوضی، محمدرحیم؛ مرزبان، نازنین؛ صالحی، معصومه (۱۳۹۶)، از بررسی حکمرانی- خوب تا الگوی حکمرانی پایدار، تهران، *فصلنامه راهبرد*، شماره ۸۵
 - فتاحی، سجاد؛ قاسمی، روح‌ا... (۱۳۹۷)، *پایداری ملی و سیستم‌های حکمرانی (ایران و مسئله پایداری)*، تهران، مرکز بررسی‌های ریاست جمهوری.
 - فیروزآبادی، حسن (۱۳۹۱)، «امنیت پایدار در مکتب امام خمینی (ره)»، تهران، انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
 - کریمی‌مله، علی (۱۳۹۱)، تأملی نظری در نسبت حکمرانی‌خوب و امنیت ملی، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال پانزدهم، شماره چهارم، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی
 - لک‌زایی، نجف؛ مهری، علی (۱۳۹۲)، *ولایت ماندگار، امنیت پایدار*، فصلنامه امنیت ملی، سال دوم شماره هفتم، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
 - لک‌زائی، نجف (۱۳۹۹)، امنیت متعالیه، چاپ دوم، قم، انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
 - مرادیان، محسن (۱۳۸۵)، *در آمدی بر ابعاد و مظاهر تهدیدات*، تهران، انتشارات مرکز آموزش شهید صیاد شیرازی
 - مرادیان، محسن (۱۳۸۸)، *تهدید و امنیت (تعاریف و مفاهیم)*، تهران، انتشارات مرکز آموزش شهید صیاد شیرازی
 - مرادیان، محسن (۱۳۸۹)، *مبانی نظری امنیت*، تهران، انتشارات دانشکده فارابی.
 - ملک‌شاهی، مجتبی؛ کشیشیان‌سیرکی، گارینه؛ حسنیفر، عبدالرحمن (۱۴۰۰)، وضعیت حکمرانی خوب و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷-۱۳۹۰)، *فصلنامه علمی جامعه شناسی سیاسی ایران*، سال چهارم، شماره چهارم، تهران، انتشارات انجمن جامعه شناسی سیاسی ایران (فصلنامه).
 - موسوی خمینی (ره)، روح ا... (۱۳۶۹)، *صحیفه نور*، جلد ۹، ۱۶، ۲۱، تهران، انتشارات

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- میدری، احمد؛ خیرخواهان، جعفر (۱۳۸۳)، *حکمرانی خوب بنیان توسعه*، چاپ اول، تهران، انتشارات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- هداوند میرزائی، مهرباب؛ گراوند، علی قربان؛ مختاری‌نژاد، حمید؛ ملاشاهی، علیرضا (۱۴۰۰)، *امنیت ملی، شهر و صلح‌آمیزترین روش دفاعی*، چاپ اول، تهران، انتشارات طیف‌نگار.
- هنرور، جمال‌الدین (۱۳۹۸)، *مفاهیم پایه‌ای امنیت در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی*، تهران، انتشارات رهروان پویش.

ب- انگلیسی

- Abbott, C. and Marsden, S. (2008), *Tigers and Dragons: Sustainable Security in Asia and Australia, London Singapore*, Oxford Research Group and the Singapore Institute of International Affairs.
- Al-Rodhan, Nayef RF (2009), *The Three pillars of Sustainable National Security in a Transnational World*, Geneva Centre for Security Policy.
- Smith, Gayle (2008), http://www.Americanprogress.org/issues/2008/06/sustainable_security.html.
- Stowe, Kenneth (1992), *Good piano won't play bad music*, Administrative reform and Good Governance, public Administration. VOL, 70
- United Nations Development Programme (UNDP) (1997), *Governance For Sustainable Human Development*, present at: www.Undp-pogar.Org/publications/governance/goodgov.pdf